

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11187440>

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI

Abdulazizova Shahrizoda Azizbek qizi

Namangan Davlat Universiteti

Iqtisodiyot fakulteti magistranti

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlanish holati, huquqiy asoslari, asosiy ko‘rsatkichlari tahlili va istiqboldagi yo‘nalishlari tahlili ko‘rsatilgan. Kichik biznesni rivojlantirishga qaratilgan e‘tiborning sabalari o‘rganilgan, hamda iqtisodiy o‘shida tutgan o‘rni ko‘rsatilgan. Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasining tahlili keltirilgan.

***Kalit so‘zlar:** tadbirkorlik, biznes, bandlik, iqtisodiy o‘sh, mintaqaviy xususiyatlar, taraqqiyot strategiyasi.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье приводится анализ правовой базы, основных показателей, состояние развития малого бизнеса и частного предпринимательства. Изучены причины оказываемого внимания развитию частного предпринимательства, а также роль предпринимательства в экономическом развитии. Рассмотрен анализ стратегии развития Нового Узбекистана.

***Ключевые слова:** предпринимательство, бизнес, занятость, экономическое развитие, региональные особенности, стратегия развития.*

ANNOTATION

In this article legal basis, main indicators, condition of development of small businesses are analyzed. Causes of why entrepreneurship is favored, also role of small businesses in economic growth are learned. Strategy of development of the New Uzbekistan is researched.

***Key words.** Entrepreneurship, business, employment, economic growth, regional characteristics, development strategy.*

KIRISH

Kichik biznes kapital taqchilligi sharoitida ko‘p mablag‘ talab etmaydigan xo‘jalik faoliyati sifatida resurslar aylanmasining yuqori sur‘atlarini ta‘minlaydi, iqtisodiyotni qayta qurish, iqtisodiy nobarqarorlik va resurslar cheklanganligi sharoitida iste‘mol bozorini shakllantirish va uni to‘ldirish muammosini tez hamda tejamli tarzda hal etadi. Kichik korxonalar iste‘mol talabining o‘zgarishiga tez moslashadi va shu yo‘l bilan iste‘mol bozoridagi zaruriy muvozanatni ta‘minlaydi. Kichik biznes yangi ish o‘rinlarini yaratishi bilan ishsizlik muammosini hal etishda muhim rol o‘ynaydi. Hozirgi kunda bu soha iqtisodiyotning o‘sishi bilan birgalikda xalq farovonligiga erishishga katta hissa qo‘shmoqda. Quvonarlisi, oxirgi yillar davomida turli xil sohalarda faoliyat yuritib borayotgan kichik korxonalar soni tobora oshib borayapti.

Hozirgi kunda tadbirkorlar, o‘rta va kichik biznes jahon mamlakatlarida iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi uchun asos bo‘lib xizmat qiladi. Mamlakatimizda tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirish bugungi kunda davlat siyosatining eng ustuvor yo‘nalishlaridan. Prezidentimiz aytishlaricha, biz faqat faol tadbirkorlik, tinimsiz mehnat va intilish orqali taraqqiyotga, farovon hayotga erisha olamiz. Davlatimiz rahbari joylarda tadbirkorlar ishtirokida yangi ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish quvvatlarini yaratishga kuchli turtki berish kerakligini ta‘kidlaydi.

2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasining 29-maqсадiga ko‘ra Tadbirkorlik faoliyatini tashkil qilish va doimiy daromad manbalarini shakllantirish uchun sharoitlar yaratish, xususiyl sektorning Yalpi ichki mahsulotdagi ulushini 80 foizga va eksportdagi ulushini 60 foizga yetkazish belgilangan. Muhim vazifalar sifatida 2026-yilga borib tadbirkorlik subyektlariga soliq yuklamasini yalpi ichki mahsulotning 27,5 foizidan 25 foizi darajasiga kamaytirish, hududlarda tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash, ishsizlik va kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha mavjud tuzilmalar faoliyatini takomillashtirish, tadbirkorlik subyektlari o‘z faoliyatini boshlashi uchun zarur ma‘lumotlarni erkin foydalanishga chiqarish, har yili O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining tadbirkorlar bilan “Ochiq muloqoti”ni o‘tkazish, hududlarda 200 ta yangi sanoat zonalarini tashkil etish va biznes-inkubatorlar tizimini rivojlantirish, sharoiti og‘ir bo‘lgan tumanlarda tadbirkorlikni rivojlantirish uchun yanada qulay shart-sharoitlar yaratish, ilg‘or xorijiy tajriba asosida faktoring amaliyotini rivojlantirish deb belgilab qo‘yilgan.

“Tadbirkorlik sub‘yektlari va yangi ish o‘rinlari hududlar rahbarlari faoliyatini baholashda eng asosiy mezon bo‘ladi” – deydi Shavkat Mirziyoyev.

Asosiy natijalar. Milliy iqtisodiyotni isloh qilish borasida tashqi savdo, soliq va moliya siyosatini liberallashtirish, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va xususiyl mulk daxlsizligini kafolatlash, qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlashni tashkil etish hamda hududlarni jadal rivojlantirishni ta‘minlash bo‘yicha ta‘sirchan choralar ko‘rildi.

Kichik biznes mamlakatning iqtisodiy salohiyatini ko'tarishi, davlatning muvaffaqiyatli rivojlanishi o'lchovi bo'lganligi uchun O'zbekistonda kichik biznesning rivojlanishi rag'batlantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Kichik biznesga bo'lgan e'tiborning iqtisodiy sabablari:

- Ichki bozorni mahalliy Tovar va xizmatlar bilan to'ldirish
- Aholining harid qobiliyatini oshirish
- Mamlakatning eksport salohiyatini yuksaltirish
- Ishlab chiqarishni modernizatsiyalash
- Servis xizmatlari ko'rsatishni rivojlantirish
- Yirik korxonalarni butlovchi detallar va qismlar bilan ta'minlash
- Raqobat muhitini vujudga keltirish
- Mamlakat ichida kapitalning aylanuvchanligini ta'minlash

O'zbekiston Respublikasida kichik biznes sub'yektlari rivojlanishi mustaqillikka erishilgan davrdan boshlab hozirgi kungacha ma'lum bosqichlarni bosib o'tdi. 30 yil davomida kichik biznesni rivojlantirish borasida me'yoriy hujjat va huquqiy asoslar yaratildi. Jahonning barcha mamlakatlarida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik milliy iqtisodiyotning poydevori hisoblanadi. Kichik biznes rivojlanishining iqtisodiy ahamiyatlaridan biri by mamlakat YAIMini miqdor jihatdan ko'payishini ta'minlashdan iborat.

O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev tashabbusi bilan zarur qarorlar, qonunlar, farmonlar va shu kabi huquqiy-me'yoriy hujjatlar qabul qilingan bo'lib, ular hayotga tatbiq etilmoqda. Shu bilan birga tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirish maqsadida ikkita fond: tadbirkorlikni rivojlantirish, kichik biznesni rivojlantirishga ko'maklashish fondlari tashkil etildi. Tadbirkorlar uchun 2023-yil 1- yanvardan boshlab qo'shilgan qiymat solig'i stavkasi amaldagi 15 foizdan 12 foziga tushirilishi, 2022-yil 1-iyuldan boshlab bo'sh bino va foydalanilmayotgan yer uchastkasiga nisbatan soliqlarning oshirilgan stavkalarini qo'llash bekor qilinib, tadbirkorlarning shu tarzda ilgari oshirib hisoblangan 2 trillion so'mlik qarzlardan voz kechilishi ma'lum qilindi.¹

O'zbekistonda kichik biznes korxonalarini barpo etish orqali mustaqil xo'jalik yurituvchi mulk egalari shakllandi. Kichik biznes korxonalari bozor iqtisodiyotiga xos turli makroiqtisodiy shart-sharoitlar va talablariga moslashishi imkoniyatlariga egaligi bilan ustuvor ahamiyatga ega. Iqtisodiyotning turli tarmoqlarida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish milliy iqtisodiyotimiz barqarorligini ta'minlashning muhim makroiqtisodiy omillaridan biri hisoblanadi.²

¹ Bahodirov Sh., Jaxonova O. "MILLIY IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI TUGAN O'RNI"

² Nomanjanova Sh. "Iqtisodiy o'sishni ta'minlashda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining o'rni"

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlanish bosqichlari

Bosqich	Yillar	Tegishli me'yoriy hujjatlar
I	1992-1995	“O‘zbekiston Respublikasida kichik korxonalar to‘g‘risidagi Nizom” (Vazirlar Mahkamasining 1992-yil 26-fevraldagi 85-sonli qaroriga 2-sonli ilova)
II	1995-1998	O‘zbekiston Respublikasining “ Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishni rag‘batlantirish to‘g‘risida”gi Qonuni (1995-yil 21- dekabr)
III	1998-2003	O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “ Xususiy tadbirkorlik, kichik va o‘rta biznesni rivojlantirishni yanada rag‘batlantirish bo‘yicha chora va tadbirlar to‘g‘risida”gi Farmoni (1998-yil 9- aprel)
IV	2003-2011	O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “ Kichik tadbirkorlik (biznes) sub‘ektlariga tegishli bo‘lgan korxonalar va tashkilotlar klassifikatsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Qarori (2003-yil 11- oktyabr)
V	2011-2019	O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “ Kichik tadbirkorlik (biznes) sub‘ektlariga tegishli bo‘lgan korxonalar va tashkilotlar klassifikatsiyasiga o‘zgartirishlar kiritish to‘g‘risida”gi Qarori (2013-yil 14-iyun), O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “ O‘zbekiston Respublikasida investitsiya iqlimi va ishbilarmonlik muhitini yanada takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi (2014-yil 7- apreldagi PF-4609-sonli Farmoni) Qarori (2014-yil 3-iyul), O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “ O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi (2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli Farmoni)
VI	2020-2022 keyingi davrlar	O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “ Koronavirus pandemiyasi va global inqiroz holatlarining iqtisodiyot tarmoqlariga salbiy ta‘sirini yumshatish bo‘yicha birinchi navbatda chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi (2020-yil 19- martdagi PF-5969-sonli Farmoni), O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “ Koronavirus pandemiyasi davrida aholi, iqtisodiyot tarmoqlari va tadbirkorlik sub‘ektlarini qo‘llab-quvvatlashga doir qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi (2020-yil 3- apreldagi PF-5978-sonli Farmoni). O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “ Tadbirkorlar bilan 2022-yildagi “Ochiq muloqoti”da belgilangan vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi (2022-yil 30-avgustdagi PQ-364-sonli Qarori) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 3-dekabrda “Mahallada tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta‘minlash va kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlari to‘g‘risida”gi PF-29-son Farmoni

“O‘zbekiston-2030” strategiyasi mamlakatning intilishlarini, jumladan, aholi o‘rtasidagi kambag‘allik darajasini ikki baravar (7 %gacha) kamaytirish, barqaror iqtisodiy rivojlanish orqali yuqori daromadli davlatlar qatoriga qo‘shilish, ta‘lim, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy himoya tizimini yaratish, xalqaro standartlarga javob berish, shuningdek, ekologik muhitni yaxshilash rejalarini o‘zida aks ettiradi.

Yangi strategiya beshta asosiy yo‘nalishda muvaffaqiyatga erishish uchun hukumat amalga oshiradigan 100 ga yaqin ustuvor chora-tadbirlarni belgilaydi. Fuqarolar o‘z salohiyatini ko‘rsata olishi uchun munosib sharoitlar yaratish, barqaror iqtisodiy o‘sish orqali aholi farovonligini ta‘minlash, suv resurslarini tejash, atrof-muhitni muhofaza qilish, xalqqa xizmat qilishga qaratilgan davlat boshqaruvi tizimini yaratish shular jumlasidandir.

Strategiyani amalga oshirish barcha davlat organlari uchun ustuvor vazifa deb e‘lon qilindi. Jahon banki O‘zbekistonga 2030 yilgacha erishilishi rejalashtirilgan mamlakatni rivojlantirishning asosiy maqsadlariga erishishda yordam berish uchun hukumat bilan hamkorlik qilishda davom etadi.¹

¹ <https://www.vsemirnyjbank.org/ru/country/uzbekistan/overview> “Всемирный банк в Узбекистане”